

KÖZMŰVELŐDÉS

Felelős szerkesztő: Wagner Sándor.

A lap szellemi részét illető cikkek a szerkesztőségnek, az előfizetési pénzek a pénztári-, az esetleges reklám-cikkek pedig a kiadóhivatalnak (Papp György) küldendők

Megjelenik minden csütörtökön.

Az előfizetés díjai:

Egész évre	—	—	—	—	—	—	—	—	—	8 Kor
Félévre	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4 "
Negyedévre	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2 "

—Hirdetések díjszabás szerint.—

Nagyboldogasszony napján.

Ne feledjük el ősi dicsőségünket, melyet Sz. István király, első apostoli királyunk, minden egyes magyarnak homlokára akart nyomni, mikor épen közvetlenül halála előtt, az Isten anyja iránt való őszinte tiszteletet s a benne való bizalmat szívünkre kötötte. És nem ok nélkül, hiszen Nagyasasszonyunknak dicséretét s az ő áldott szent nevét mennyi harcmező visszhangozta, és az ő gyönyörűséges képét hány hadi zászló lengette s nem volt magyar hős, kinek kardján s karján nem a sz. Szűz olvasója csörgött. Ez tisztán igaz. Aki a gyermeket szereti, az anyját is kell hogy szeresse. S ha drága hazánk a sz. Szűztől született Istenembernek vallását elfogadta: akkor a jogos tiszteletet az Isten anyjától meg nem tagadhatja.

Nemzetünk hálátlan lenni nem akar. Csak az elmúlt zürzavaros időkben is a főpásztori levelek egyre hangsúlyozták, hogy Mária országa el ne vesszen s mikor azok elhangzottak, mintha a szívek egybeforrtak volna, meg volt az égi pártfogónak bőséges hatása, amint ezt öröndetes tények mutatják.

Nincs nemzet, mely gyönyörűsegebb s árva hazánkra nézve tanulságosabb címet adhatna, mint a melyet adunk mi magyarok Máriának, mikor őt Boldogasszony Anyánknak nevezzük. Sőt ezt az ünnepet nagy Boldogasszonynak nevezzük. Még a kalendárium is kísért minket ebben, mert mikor ott is azt olvassuk, hogy nagy Boldogasszony napja, ő csakugyan nagy. Mit is értünk a nagyság alatt? Felfúj nagyságot? Különös szerencséből a keresett játéknak gyenge eredményét — ez gondolatunkban sincs. Hanem a nagyságot ott kezdjük mérlegelni, ahol olyat látunk, aki a szenvedésekkel is szembe szállva a nemes küzdelmekről vissza nem riad, mert a valódi nagyság a szenvedések és küzdelmek árán érhető el.

Nős, a nagyságot igazi értelemben csak Máriában, a fájdalom Anyjában láthatjuk, kinek egyetlen Jézus vala s tőle is meg

kellett válnia. Szenvedett, de áll a kereszt alatt. Nős, még arról nem is szólottunk, pedig ezt akarók kiemelni, hogy nagyok kell lennie annak, ki Istent szült az emberi természet valóságában.

Boldognak említők Máriát s az is. Mert a boldogság, mi ezt a nevet megérdemli, az Istennel való egyesülés. Ő épen a mai napon való áldott megemlékezés szerint egyesült Istennel, kívül mindenkor vala. Méltán mondja az irás is az ő szavait ismételve: „Boldognak mondanak engem minden nemzetségek.“ Ez így is van, mert mintha csillag jelentené, boldogság koronája van annak a fején, kinek szívét a földön a fájdalom töre átjárta, s aki itt a földön keserűség anyja volt, ma az égnek legboldogabb asszonya.

Boldogasszony Anyánk! a te sz. Fiad mondotta neked a keresztről, rámutatva a szeretett tanítványra: „Asszony, ime a te fiad.“ Ezzel az egész világnak fiait és leányait neked ajánlotta.

Azt mondta „asszony“. S ez a név a lelki szépség, szívjóóság és a hatalmi befolyás összefoglalása. Az Úr ígéje örök. Leleki szépséget csak benned találunk, Isten anyja, kinek e szépségéért jutott az az osztályrész, hogy az örök Igét szülhette.

Szívjóóságát miért is említsük. Hiszen telve a szent lap az ő irtalmas szeretetével, a rongyos istállótól elkezdve a kínos keresztfáig.

Hatalmi befolyásról akarunk-e szólni? Erre is van a lorettói litániában ezer meg ezer tényekkel megpecsételt bizonyítás: nagyhatalmú Szent Szűz! Az a sok baj, szerencsétlenség, melyektől nem egy szabadult meg, az a sok csodatevő hely, mely felé annyinak örömtől könnyező szeme fordul, az ő hatalmáról tanuskodik.

Ok nélkül mondjuk-e ezek után mi magyarok, hogy: Nagyasasszonyunk hazánk reménye!

Nem. Mikor Frigyes császár tudomást vett arról, hogy Sz. István országát az áldott Sz. Szűznek ajánlotta, ezekkel a szavakkal üdvözölte e felajánlást: „Bol-

dog az az ország, melynek kormánypalcáját az ég királynője tartja!“

Ezt a boldogságot már prófétai lélekkel látták előre sokan. Fölkeltsem-e sirjából Szent Lászlót, hozzászóljak-e Hunyadi Jánoshoz, a hős Kapisztránnak szerzetesi ruháját érintsem-e meg azért, hogy megkérdezzem, hogy vitézségükkel miért szállott nemes versenyre az igazán Nagyboldogasszony tisztelete?

S mennyit hagyunk ki pedig. Nándorfehérvár hőse II. Ferdinánd, Budavár hőse Lotharingi Károly, M. Terézia mintha egy szó volna, úgy tanusítják azt, hogy drága hazánk mezőin az áldott fűszálak harmatcseppjei nagyjainknak Nagyasasszonyunk, hazánk reménye, nagyon boldog Asszony iránti tiszteletéből s honszerelméből gyöngyöztek.

Ne írjunk tovább. A szent lap maga megállít azokkal a szavakkal: „Aki engem talál életet talál.“ Ezer esztendeig éltünk s bátran mondom, hogy élni is fogunk, de csak azon föltétel mellett, hogyha a multban a Sz. Szűz karjai vezettek, ki ne haljon belőlünk a Nagyasasszonyunkba helyezett szent bízalom.

Élni fogunk, de mikor? Ha törpe kicsiség helyett lelki nagyságra, a lábbal tiprandó földi por helyett lelki boldogságra, ha hiúságok felcserélésével ég felé törekvő gondolatra, tehát olyan tökéletességre törekvünk, melyben tükrözzék vissza az Isten képe. Ezt a képet látjuk-e ma, ha széttekintünk hazánkban? Reménykedő óhajttással csak azt mondhatjuk, hogy a boldogító napnak feltűnt a hajnalszillaga.

Vass Albert dr.

Hogyan dolgozik a német katolikus papság?

Sohasem árt, ha idegenektől tanulunk s jó példájukat követjük. Nagyjában ismeretes, hogy a német kath. papság igen sokszor súlyos viszonyok között bámulatos szívóssággal, körültekintő szociális tevékenységével milyen nagy-szerű eredményeket ért el. Az alábbi s a „Magyar Néplap“-ban megjelent cikkecske konkrét példákkal mutatja be a német papság óriási sikereinek eszközeit.

Okulásul és felhasználásul közöljük tehát, amint következik:

Magyarországon sürűn hallani olyan hangokat, amelyek a papság társadalmi és politikai munkával való túlterhelésről panaszkodnak. Teljesen jóhiszemű oldalról is szemrehányásokat tesznek a katolikusokat ébresztgető vezéreknek, hogy ne állítsák folyton bűnbaknak a papságot a nép elé és ne kívánják azt a paptól, hogy egy személyben minden legyen.

Aki csak egyszer is beletekintést nyer a német katolicizmus műhelyébe, az rögtön tudatára ébred ezen panasz joggalanságának és alaptalanságának. A német klerus bizony tán tiszser annyit dolgozik, mint mi és csak azért tudja megmenteni hivatát az ellenáramlatok hódításai elől. Bámulatosan sokoldalú, dicséretre méltóan önfelelő és minden tekintetben alapos az a munka, a melyet a német papság végez. Csakis ilyen taktikával és csakis ilyen mindent felölő általános munkával lehet olyan példás eredményeket elérni.

Nehogy állításaim az általánosságokban elveszzenek, két speciális adatot hozok fel. Fel-sorolom az Essenben lévő azon katolikus organizációkat, amelyeket a papság alapított és a melyek a papság vezetése alatt állanak most is és bemutatom, mit tesznek a papok a munkásokért Dél-Németországban, teljesen számításon kívül hagyva az óriási politikai agitációt. Essenben már 1860. óta működik a férfiak Mária Kongregációja és jelenleg ezer tagja van. Ez a hitbuzgalmi egyesület tudományos felolvasásokat tart a legaktuálisabb korderekről és életbe hívta az esseni néphivatalt és munkaközvetítő intézetet, melyet most már a város kezel.

Hasonló áldásos működést fejtenek ki a munkások Mária-Kongregációi, a melyek fő-súlyt helyeznek arra, hogy a munkásnyákat igazi katolikus szellemben neveljék fel. Havonként tartják a rendes összejöveteleket. Minden plébánia területén külön egyesület van. A tagok száma plébániánként 2340, 894, 720, 600, 505, 545, 330, 250, 200, 220, vagyis összesen 7804. Az összes tagok évenként hatszor járulnak közösen a szentségekhez. Őt kongregációban külön temetkezési pénztár is van.

Az ifjak Mária-Kongregációi is szépen virágnak és temérdek munkát adnak az esseni klerusnak. Ezeknek összesen 5800 tagjuk van és ezeket egységesen vezetik a modern ifjúság-védelem követelményei szerint. Bámulatos munkát végeznek az ifjak vallásérkölesi nevelése terén. A kongregációk nagy estélyeket, kirándulások, sőt színelőadásokat is tartottak. Minden kongregációnak külön könyvtárt rendeztek be. A sikerek titka itt is a vezetők fáradhatatlan munkájának köszönhető.

Speciális intézmények az u. n. „Knappenvereinek”, a bányamunkások vallásos irányú szervezetei, amelyeknek szintén 1200 tagja van, amelyeket 1860. óta szintén állandóan a papság vezet és adminisztrál.

Különösen nagy súlyt helyezett az esseni papság a katolikus legényegyesületekre, Kolpingnak ez a nagyérdemű alkotása, melynek kötelékébe 1130 egyesület és 75 ezer tag tartozik. Essenben is virágzik 1852 óta. Maga Kolping is ott volt az egylet megaláklításánál. 1854-ben már 50, 1857-ben 100 tagja volt az egyletnek. 1858-ban 9000 tallér költséggel, gyűjtés alapján külön házat építettek s a tagok száma Kolping egy újabb beszédének a hatása alatt 350-re szűkött fel. Müller káplán 36 évig vezette az egyletet az alapítástól kezdve. 1896-ban új otthont építettek és a tervek a párisi világkiállításon aranyérmert nyertek. A tagok száma ma Essenben 900.

Magának a Volksvereinnak 25 ezer tagja van az esseni választókerületben. Tehát a népmaga 25 ezer márkát ad agitációs célokra.

Ezenkívül virágnak a Bonifácus-egylet, a Vince-egylet, a Pius-egylet, a Windhorstbund, a Rafael-egylet és a számos munkásegyséletek, a melyeket mind papok vezetnek. Mindenre jut idejük és minden munkára szívesen vállalkoznak, nem úgy mint az a magyar plébános, aki azt mondotta, hogy:

— Kérem, csak nem lehetek rabja a népnek!

Ugyancsak ilyen érdekes adatokat tartalmaz a délnémetországi katolikus munkásegyséletek 1905. évi jelentése, amelyből kitűnik, hogy a szövetségéhez 853 munkásegysület tartozik, a a melyeknek 105 ezer tagjuk van. Egy év alatt 123 új egylet alakult és 9487 új tag jelentkezett. Összesen 7835 előadást és gyűlést tartottak a papok, melyek közül 1549 apologetikus, 1883 szociálpolitikai, 784 politikai, 1644 tudományosan képző volt. A tagok 42 százaléka járhatja az Arbeiter Zeitung katolikus munkáslapot. Az egyesületek vagyona 503 ezer márká. Betegsegélyezésre kifizetett 34 ezer márkát. Temetkezési segély címén kifizettek 11.858 márkát, az egyesületi takarékperselyekben 15 ezer tag 2 millió 800 ezer márkát helyezett el. Összesen 24 munkáskárságot állítottak fel. Az egyesületek éfen mindenütt a káplánok és az illető plébánosok állanak. Még a tünemények alkalmával is ezek vezetik a népet.

Azt persze mondani sem kell, hogy minden katolikus pap már hivatásánál fogva a centrum-párt híve és így nincs egy olyan pap sem, a ki bármilyen más pártra szavazna, más párt mellett agítálna vagy pláne más pártprogram alapján vállalna jelöltséget. A hol 60 százalékban vannak a katolikusok, ott mindenütt győz a centrum. A bitorostól kezdve az utolsó káplánig mindenki bátran agítál és áldoz, hogy a katolikus elvek győzelme a parlamentben is biztosítható.

A német papság már a teológián kiképzte magát a jogi és szociális tudományokban, úgy, hogy e tekintetben minden más társadalmi osztállyal szemben előnyben vannak. Az egyesületi vezetés, a népnevelés, a tömegszervezés. A pasztoráció tekintetében bámulatos dolgokat produkálnak, úgy, hogy Ő szentsége is elismeréssel adózik működésüknek s a vezérek mégis folyton azt hangoztatják, hogy még kevés a végzett munka, hogy még gondosabb, célszerűbb, kiterjedtebb társadalmi tevékenységre van szükség. Hoi vagyunk mi ettől s már is panaszra fogjuk a dolgot.

A magyar klerusból többekkel együtt jártam a német katolikus nagygyűlésre s mindögyik konstatálta, hogy a német papság összehasonlíthatatlanul többet fáradoz a nép körül, mint mi s az nem is lehet másképp, mert olyan mesés sikereket, mint a minöket ott mutatnak fel, csak céltudatos és szinte emberfeletti erőmefeszítéssel lehet elérni. A ki látta munkában a német klerust, az igazat fog adni sorainnak s azt bizonyára nem elégíti ki a magyar papság társadalmi és politikai tevékenysége s nem is fog olyan hamar megharagudni, ha a mi katolikus nagygyűléseinken talán egyik-másik szónok nem az egyéni gyengeségek legyeztetésével akar minket tette buzditani.

Nemo.

A protekció.

Társadalmi életünk minél jobban szükségét érzi a szűk és rozoga keretek szétrombolásának, annál gondatlanabban engedi testén elterjedni azt a ragályt, mit a társadalom erkölcsi hanyatlásának nevezünk.

Azok a bizonyos gyermeklajok, melyek minden politikát és kormányzati rendszert eszrelő nemzetek életének kísérői, nálunk üdült, rákserző, kipusztíthatatlan nyavalyák, melyek igyekeznek a mult és jelen között levő szakadásokat mihamar betölteni. Azt a régi subát, melyet még a régi Tisza hagyott a kormányoknak, ahelyett, hogy már egyszer lomtárba dobnak, bármily kopott is, kifordítják, befordítják, foltoztatják, ámitva a szegény népet, újként viselik. A korrupció elvi örökség, mely a miniszteri tárcától elválaszthatatlan s abban a szelid, kedves, sokat jelentő szóban kulminál: protekció.

Országunk anyagi és erkölcsi erejének satnyulása, a sok társadalmi láz, keserűség és aggodalom mind a protekció igazságtalanságaiból sarjad. Mert bármint szaporodják is a streberek tábora, a becsület még mindig nagyobb, akik előtt csak a kötelességteljesítés imponál. Az összeütközés azonban előbb-utóbb bekövetkezik az intelligencia arisztokratái és proletárjai között.

Nagy tévedésben élnek a hatalmon levők, midőn a nemzeti eszmények megvalósítását a születés és név előnyeik akarják elérni. A társadalom arisztokratáit ma már a koponya és ész munkásai képezik. Nem a pénz, sem a hétágú korona, sem a predikátumok, hanem az ész és a munka mai emberiség mozgató ereje és tekintélye. S mégis, most, midőn már szeretjük hinni, hogy tisztultabb, egészségesebb levegőben élünk, midőn már szerencsésen kikerültük a politikai hibák és államveszélyek hinárjait, ott vagyunk, ahol korrupció közéletünk irányítása kezdődött: a Tiszák erkölcesének kellős közepén. A kitarásnak nincs elismerése, a becsületes küzdelmeknek nincs pályabére, a hazafias áldozatok nem teremnek gyümölcsöt, az érdem, a név és protekció nélkül élen-szomjan nyomoroghat.

A régi rendszer gondoskodott arról is, hogy már a zsenge ifjúság megmételgyedjék és ne faradsággal és munkával igyekezzenek jövőjüket biztosítani, hanem pénzzel és protekcióval. Az ilyen őrsefű, de tele zsebbű ifjoncok számára engedélyezték egyre-másra a különböző fajú és rendű magániskolákat, amelyekben mindenki boldogulhatott, akinek elegendő pénze volt. Az intézet tulajdonosok protekcióval kapták meg az engedélyt, üzelmeiket a protekció hímes lepedőjével takarták el s a közéleti szédélges eszközeit és taktikáit természetesen megismertették tanítványaikkal is, akik kikerülve az iskola padjaiból, a jól ismert útakon és módokon eleje esörtettek azoknak, akik keserves éjjeli-nappali munkával szereztek meg a rátermettséget egyik-másik állás betöltésére. Így nevelődött fel egy egész generáció, amely léha és felületes marad mindvégig, mert megszokta az összeköttetések létráján való mászkálást.

Ideje volna, hogy a nemzeti kormány a politikai megújulás mellett, a régi bűnös korszaknak ezt a veszedelmes rákfenéjét is ki-nyesse és az igazi érdemet és munkát jutalmazza, nem pedig a mások hátán át való kaspaszkodást.

Zárkózzék el ridegen minden egyes miniszterium a protekció vadászóktól, akkor lassan-lassan a protekciós konclesök is kiábrándulnak és kezdenek hozzáfogni a komoly munkálkodáshoz, a becsületes érdemgyűjtéshez, amely egyedül kell, hogy a továbbhaladást előmozdítsa.

A katolikus Tanügyi Tanács elnökségi ülése.

A kath. Tanügyi Tanács nagyfontosságú elnökségi határozatokat hozott, melyeket azért közlünk, hogy a kath. tanítói közvélemény azokról tudomást szerezvén, bizonyos ketes ügyekben megnyugtást szerezhesen.

A népoktatási új törvények életbeléptetése alkalmából kiadott miniszteri utasítás 37. szakasza, mely a törvény 20. szakaszának magyarázatul szolgál és a nem magyar ajkú felekezeti iskolákban használt tankönyveknek a miniszterhez leendő kötelező benyújtása felől intézkedik, arra indította a Szent-István-Társulat igazgatóságát, hogy megkérdezze a Tanügyi Tanácsot aziránt, vajon mily irányban értelmezendő a miniszteri utasítás ezen szakasza s érinti-e és mennyiben a felekezeteknek az 1868. évi XXXVIII. t.-cikk 11. szakaszában megadott ama jogát, mely részükre a tankönyvek megállapítását biztosította?

A katolikus Tanügyi Tanács elnöksége f. hó 11-én tartott ülésében elhatározta, hogy több igen fontos ügy elintézésére végezt a Tanügyi Tanácsot szeptember elejére egybehívja, de addig is gondoskodik a miniszteri utasítás részletes ismertetéséről, magyarázatáról s a némelyek előtt kérdéses vagy homályosnak tetsző részek megvilágításáról.

Az államsegély igénybevétele, illetőleg a tanítói fizetés kiegészítése dolgában, a pécsi nagygyűlés utasítása szerint, elhatározta az Elnökség az egyházmegyei főhatóságok oly értelmű megkeresését, mely szerint a törvényben megadott három éves határidőt ne várják be a segélykérésnél, hanem minél előbb segítsék a tanítókat és iskolákat az államsegély nyújtotta anyagi javak élvezetében.

A nem magyar ajkú népiskolák tankönyveinek miniszteri jóváhagyását az Elnökség úgy értelmezi, hogy az csak nemzetiségi és állam szempontokból bírálható felül. Azért az államsegélyt kérő iskolák kérvényei mellé csatolandó kérvényeknél vagy jegyzékben mindenkor jelezni kell, ha azok a katolikus Tanügyi Tanács kebelében működő s a nagyméltóságú püspöki kar által kiküldött tankönyv bíráló bizottság által approbáltak és a Szent-István-Társulat részéről kiadott hivatalos, a katolikus iskolákra kötelező tankönyv jegyzékbe felvették. Különben a Szent-István-Társulat idegen nyelvű tankönyv kiadványainak miniszteri approbációja tudomásunk szerint már kikérte s így a társulat kiadványainak használatba vételét semmi sem akadályozhatja.

Feltesztéssel él a Tanügyi Tanács a nagyméltóságú püspöki karhoz aziránt, hogy kérje fel a közoktatási miniszter urat az utasítás ezen pontjában világosabb részletezésére, amennyiben feltüntetendők lennének azok a szempontok, amelyek a miniszteri engedélyezést szükségessé teszik s amit nemzetiségi szempontokból a Tanügyi Tanács is csak helyeselhet s azontul ne is terjedjen a miniszteri felülbírlás, nehogy — mint már arra volt eset — a katolikus iskolák tankönyveinek, de különösen a Szent-István-Társulat kiadványainak katolikus szemlele kifogásoltassék. A felirat megszerkesztésével Emler Károly világi elnököt bízták meg.

Az utasítás többi részleteinek precizizozását az elnökség a szeptemberi ülésre halasztotta, amikor teljes tanácsülés lesz tartható. Ugyanezkor kegyeletes megemlékezésnek adóját rója le a Tanügyi Tanács a közelmúltban elhunyt Rohn Nándor tagtársra iránt. Szent-

györgyi Jordán K. elnök az emléksbeszéd megtartására Öveges Kálmán tanácstagot kéri fel. Határozatba ment, hogy a katolikus Tanügyi Tanács kezelése alatt álló tanítói árvaalap terhére a jövő iskolaevre a győregyházmegyei tanítóegyesület küldhet egy tanító árvaat a váci táptintézetbe.

Tekintettel a miniszteri Utasítás azon rendelkezésére, mely az egyházi hatóságoknál ez idő szerint fennálló fegyelmi eljárási módokat hat hónapi időn belül be kívánja, elhatározta az elnökség, hogy a nagyméltóságú püspöki karhoz jóváhagyás céljából felterjesztett „A római katolikus iskolák közigazgatása és rendtartása” című munkálata egy alázatos felterjesztésben a hercegprímás ő főmagasságától sürgős helybenhagyását s az összes egyházmegyei főhatóságoknak, valamint a t. Tanácsnak megküldését kéri, mivel a késedelmezés míg egyrészt a katolikus iskolák érdekeit kockáztatja, másrészt ez a megszabású munkát a miniszter részéről be kívánt fegyelmi eljárási módokat is teljes tökéletességében magában foglalja.

A nm. püspöki kar által kinevezett s a kath. Tanügyi Tanács kebelében működő tankönyvbíró bizottság legutóbbi ülésén határozatba ment, hogy a kath. iskolákban használatba vett tankönyvek jegyzéke ellenőrzés céljából minden iskolától kéressék be. Az elnökség megállapodott abban, hogy fölkeri az egyhm. főhatóságokat, hogy iskoláikban esakis a Szent-István-Társulat által kiadott és a kath. Tanügyi Tanács által jóváhagyott jegyzékben levő approbált tankönyvek használatát engedjék meg. Utasítsák a ker. tanfelügyelőket és iskolai hatóságokat a rendelkezés szigorú ellenőrzésére, mivel a nm. püspöki kar ily értelmű rendeleteivel szemben számos visszaélés történik. Egyben megkeresi az elnökség az egyházmegyei főtanfelügyelőket azzal a kerelemmel, hogy az iskolaév kezdetével minden iskolától két példányban kérje be a használatba vett tankönyvek jegyzékét; az egyiket saját céljaira ellenőrzés végett, a másikat a Tanügyi Tanács részére, hogy a használt tankönyveket nyilván tarthassa s azokról állandó statisztikát vezethessen. Mindkét hatóságot arra is kéri, hogy a Szent-István-Társulati jegyzékbe föl nem vett könyvek használatát szigorúan tiltásuk el, mivel az új Rendtartási Szabályzat értelmében ez fegyelmi eljárást vonhat maga után.

Ezzel kapcsolatban megkéri az egyházi főhatóságokat arra is, hogy az olyan iskolák államsegélyt kéro beadványát, amelyekben nem egyházhatóságitól approbált tankönyveket használnak, ne támogassák s az államsegély elnyerését ne segítsék elő, hanem minden körülmények között a katolikus iskolákra approbált könyvek használatba vételét követeljék meg.

Foglalkozott az Elnökség magyarországi Szent Erzsébet 700 éves és a honalapító Árpád fejedelem 1000 éves évfordulójának a kath. iskolákban leendő megünneplésével is. Az Erzsébet-emléknapot az ország összes kath. iskolái november 19-én fogják megtartani. Árpád halálának ezeréves emlékét is minden iskola meg fogja ünnepelni, még pedig amennyire csak lehet, 1907-ben s a nap a helyi körülmények figyelembevételével bármikorra tehető. Mindkét ünnepély részletes programjának kidolgozásával Györffy János igazgató-tanító bízták meg, aki tervezetét a szeptemberi tanácsülés elé terjeszti.

Ember Károly bejelentette, hogy a „Magyar Katolikus Iskolae Egyesület”

miniszterileg is jóváhagyott alapszabályai megérkeztek és az egyesület központi választmányának egybehívására az intézkedések megtételével s ezzel a nagyreményű egyesület rövid időn belül megkezdheti üdvös munkálkodását, ami annál kívánatosabb, mivel ez az egyesület szoros kontaktusban áll a vallásos iskolák államosításának kérdésével. Az egyesület elnöke Fischer-Colbrie A. kassai püspök.

H I R E K.

— Nagy Boldogasszony ünnepén restaurálás alá került székesegyházunk a hívő közönség zsufozásig töltötte meg. Az ünnepi szentmisét Ujfalu József dr. apátkanonok mondotta, a szentbeszédet Vass Albert dr. theol. tanár tartotta, aki a szép ünnephez méltó hazafias beszéddel a hallgatóság figyelmét mindvégig lekötötte.

— Szent István napján a székesegyházban az ünnepi beszédet Vass Albert dr. fogja tartani.

— Huszonöt éves papi jubileum. Csikmadaras hitközsége lelelemelő egyházi és hazafias ünnepnek volt részese f. hó 11-ikén, midőn Balló János plebános 25 éves papságának jubileumával összekötve beiktató ünnepélyt tartotta.

A község apraja-nagyja az előljárással és az intelligens elemmel élén, már napokkal azelőtt készült arra, hogy az ünnepet minél bensőbbé és fényesebbé tegye.

A jubiliás paplakon összegyűlt kerületi papságnak élén Rancz János ker. főesperessel — és nagyszámu eskü- és gyergyói tisztelőinek kíséretében vonult ki a haragok zúgása között a zászlókkal ékesített templomba, amely zsufozásig volt tele hívekkel és nagyszámu vendégekkel.

A jubiliás meghatottan intonálta a „Téged Isten diesérünk” háladó éneket, minek utánna a szentmise vette kezdetét fényes segédlettel. Evangelium után az ékesszavú ker. főesperes magyarázta meg a népnek a nap jelentőségét. Majd Balló János plebános tette le az esküt, vette át az evangéliumot és szertartásos könyvet, a ker. főesperes ajkáról elhangzott avató beszéd kíséretében.

Ekkor maga a jubiláló lépett a szószekekre s tartalmas beszédben fejtegette, hogy a papnak és híveknek közös működése teszi lehetővé a hitközségek lelki és anyagi boldogulását. Maga részéről megígérte a kitartó munkálkodást, de viszont kérve-kérte a szülöket, mint a család papjait s a tanítókat a közös cél elérésére való támogatásra.

Mise végén megáldotta hiveit s visszavonult a paplakba, ahol Rancz János ker. főesperes lelkes szavakban üdvözölte a papság nevében s átnyújtotta megváltásunk jelvényét, egy gyönyörű szép keresztet több tárggyal együtt, mint a papság tisztelőinek és szeretetének zálogát.

Ezután Mihály Elek tanító üdvözölte a hitközség nevében, mint minden ügyben lelkes vezérferfiút, s jelezte, hogy a hívektől e napra megrendelt, de még meg nem érkezett szép kelyhet, pár nap alatt mint szeretetöknek és tiszteletöknek jelét, már most felajánlják.

Balló István dr. kir. tanfelügyelő, mint a tanügy érdekében sokat munkálkodott és eredményeket elért ferfiút üdvözölte.

A jubiliás valamennyi üdvözlőre meghatva válaszolt, kiemelvén, hogy paptársaival szemben testvéri szeretetet fog érezni ezután is,

híveinek testi és lelki javát fogja alhatatosan munkálni, az iskolák érdekét előmozdítani pedig hazafias kötelességének fogja tartani.

Az ünnepség barátságos lakomával ért véget, melyen természetesen szebbnél-szebb pohárköszöntők hangzottak el. Püspök úr önméltóságát táviratilag üdvözölték. Viszont táviratilag üdvözölték a jubilánst Zomora Dániel kanonok-plebános, Mikes János gr. udvarhelyi főesperes-plebános.

— **Harang megáldás.** Majláth G. Károly gr. erdélyi püspök, Hohenlohe Károly E. herceg segesvári káplán adományból és a hitközség támogatásával szerzett új harangokat Mikes János gr. főesperes, udvarhelyi plebános f. é. aug. 11-én d. e. 10 órákor áldotta meg, nagy ünnepség keretében Segesvárt. A megáldást ünnepi szt. mise előzte meg, mely után a hitközség a már Segesvárt mondhatni vérré vált példás rendben és buzgóságban kőmenetileg vonult ki a templom térre, a hol a megáldást Mikes gr. papi segédlettel végezte. Megható látvány tárult az áldást végző szeme elé, midőn a szakra menő hívő sereg az első harangesendítésre térdre borult és imát rebeggett a jötevőkért, az egyházért és meghaltakért, mintha a harangok is beszéltek volna, úgy zúgtak-bügtak összhangzó, szép csengésű érelyvükkel. A megáldást Balogh József brassói hittanár hatalmas és komoly szent beszéde zárta be. E helyen engedtessek meg, hogy dicsőreleg emlékezzünk meg a fiatal Czeiner kántortanítóról, ki ez alkalommal két ünnepi gregorián litániával és ügyesen vezetett egyházi korusával emelte az ünnepséget és elismerőleg nyilatkozzunk az énekesekről és a hívek példás magaviseletéről. Most nagy az öröm Segesvárt, mert nem esengetyűk, hanem harangok hívnak az Úr házába.

— **A székely vértanúk emlékoszlopa.** Székelyszentmihály udvarhelymegyei községben 1848. nov. 6-án az oláhok által legyilkolt négy székely ifjúnak a kegyelet vasárnap díszes emlékoszlopot állított, melyet ünnepiesen adták át a megye gondozásába. Az ünnepélyre mintegy 4000 székely gyűlt egybe, hogy lerója a kegyelet adóját. Virágokkal és koszorúkkal borították a vértanúk sírját. A székelyek asszonyaikát és gyermekeiket magukkal hozva, bebizonyították, hogy a székely nép nem feleli vértanúit. A csinos székely község ez alkalomból lobogódsízt öltött és a legénység sorfala között érkeztek meg a vendégek, kiket a diszkapunál egy székely legény üdvözölt. Az ünnepély 4 órákor kezdődött. A községi dalárda éneke után Nagy György orsz. képviselő mondott magas szánnyalás ünnepi beszédet. Tarsafalvy Albert alkalmi költeményét szavalta el. Az emlékoszlopot Pálffy Aladár, ki a szobor felállítását indítványozta és az ünnepély körüli teendőket ügyszólván maga intézte, szép beszéd kíséretében átadta a megye őrizetébe. A megye nevében dr. Damakos Andor alispán vette át a szobrot, kérvén a székelyeket, hogy az oszlop tanítsa őket ragaszkodásra az anyaföldhöz, mert a székelyek kivándorlása már kétségbeesítő. A község nevében Miklós György tanító vette azt át.

— **Egy nemzetiségi képviselő beszámolója.** Maniu Gyula dr. román nemzetiségi képviselő f. hó 11-én tartotta Alvincen beszámolóját. A fővárosi, valamint a megyei lapokból az egész ország előtt ismeretes, hogy ez a kerület minő uton-módon került a nemzetiségi kezébe. A koalíció ellen való gyűlölködés juttatta oda. Annál csodálatosabb volt hát az a hirtelen felbuzdulás, amely hír szerint, a beszámolóra való gyűlékezést betöltötte úgy, hogy Andrassy belügyminiszter távirati úton helyezte hatályon kívül a megokolatlan intézke-

dést. Kár is lett volna ezt a beszámolót olyan komolyan venni. Magok az oláh választók nagyon gyéren gyűlékeztek össze, hogy meghallgassák Maniu vitézi tetteit. Asszonyok és lovas suhancok tették ki a tömeg többségét. Ezek persze az oláh nemzetiségi színekkel is próbálták tüntetni, de a esendörök idejében megmagyarázták, hogy ez nincs helyén még ezidő szerint Magyarországon s a bántó színeket rövideesen elkobozták. Egyébként minden különösebb emóció nélkül folyt le az egész beszámoló. Csak Maniunak egy a jövőre szóló fenyegetése kellett nagyobb mozgalmat, az t. i., hogy a nemzetiségi képviselő az ősszel egyetlen törvényjavaslatot sem engednek letárgyalatni addig, amíg az általános és titkos szavazatról szóló törvényjavaslatot be nem terjesztik. Hát ez fenyegetésnek elég hangos, de nem elég erős arra, hogy komolyan vegyék. Maniu külömben meg volt elégedve önmagával, amit még rossz néven sem lehet venni tőle.

— **Közös konyha.** Folyó hó 11-én vasárnap délelőtt, mintegy 25-ön gyűltek össze a városháza nagytermében, hogy a közös konyha fellétesítését tárgyaljanak. A közös konyha létesítését elvben egyhangulag elfogadták. Elnökül Oelberg Ottó táblabíró, titkáru Ujházy Béla v. tanácsost választották meg közfelkialtással. Bizottsági tagok lettek: Adorján Sámuel dr. ügyvéd, Baumann Arnold nagyiparos, Kertész Lajos kir. albiró, Krzyzewsky Géza kir. adótárnok, Péter János dr. tanár, Szóts Ákos dr. kir. törv. bíró, Szóts Dániel kir. postatiszt, Szóts Gyula kir. adótitst és Tóth Szabó Sándor ny. kir. erdőfelügyelő.

Az elnökséget és a fenti bizottságot felkérték, hogy a Nagybeckerekről kérendő adatok alapján a helyi viszonyokhoz képest tervezet dolgozzanak ki.

Értesülésünk szerint egy adag (ebéd és vacsora) körülbelül 60 koronában lesz megállapítva. Az adag mennyiségét természetesen csak a tüzetes körültekintés után lehet megállapítani.

Az előlekekből következtetve hisszük, hogy ez a vállalkozás sikerülni fog.

Hiszen az mindenkinek érdeke, hogy minél jutányosabban, de minél jobban táplálkozhassék. Egy olvasónk a közös konyha eszméjével kapcsolatban egy igen életrevaló ideát vetett fel. Azt hangoztatja levelében, hogyha a közös konyhával a-t mondunk, mondjunk már b-t is azzal, hogy állítsunk fel egy fogyasztási szövetkezetet. A gondolatot hosszabban fejtegeti. Mi ezúttal bővebben nem terjeszkedünk ki, csak útnak indítjuk a gondolatot, had elerelődjék a nagyközönség körében.

— **A VII. kath. nagygyűlés ideje rohamosan közeledik.** Épen ezért e nagyjelentőségű kath. akcióra ismételen felhívjuk olvasóink figyelmét s tájékoztatásul újból közöljük a nagygyűlés kivonatos előrajzát. A gyűlés aug. 25., 26. és 27. napjain Pécsen lesz a következő beosztás szerint: Vasárnap délután 2 órákor két népgyűlés, 4 órákor Eucharisztikus körmenet. Este 7 órákor megnyitó ülés a kiállítás területén felállított sátorban, hol a nyilvános ülések tartatnak. Hétfőn 8^{1/2} órákor Veni Sancte a székesegyházban. Kongresszusok: 1. Belvárosi kath. körben. 1^{1/2}—11 órákor Eucharisztikus dzsügylés. 11—12^{1/2} órákor Növédelmi kongresszus. 3—5 órákor Orsz. Pázmánygyűlés ülése. Utánna a szent László és R. szent Ferenc társulatok ülései. II. A budai Kath. Körben. 1^{1/2}—11 órákor Szövetkezeti kongresszus. 11—12^{1/2} órákor Ipari kongresszus. Ugyanott egész nap a szociális szakosztály tanácskozik. III. A Kath. Legényegyletben: I. termében a

közművelődési szakosztály ülései egész napon át. II. termében a hitbuzgalmi-karitatív szakosztály értekezései. Hétfőn este 6 órákor I. nyilvános ülés. Kedden 8 órákor szentmise. Kedden 10 órákor II. nyilvános ülés. Kedden 5 órákor III. nyilvános ülés. Utánna Te Deum a kivilágított székesegyházban. — A nagygyűlést, utazási kedvezményt, jegyváltást érintő megkezesések az Országos Kath. Szövetséghez intézendők (aug. 20-ig Budapest, VIII. Szentkirályi-utca 28. szám, aug. 20-tól Pécs Kath. Kör.). Az elszállásolási iránt a pécsi bizottság (Papnevelő-intézet) intézkedik és a jelentkezést aug. 20-ig kéri. A nagygyűlés állóhelyre szóló jegye 1 korona. — Ülőhely (tagsági jegy) 5 korona. — négy ülésel 40 korona. A Kath. nagygyűléssel kapcsolatban 27-ikén d. u. 1^{1/2} órákor lesz a papnevelő disztermében a létesítendő Kath. Tanáregyesület előkészítő értekezlete is.

— **A székesegyház restaurálása.** Nem régebben részletesebben megemlékeztünk arról, hogy ősi székesegyházunknak régen terve vett restaurálását már megkezdtek. A napokban a kereszthajó déli felében, épen az első pillennél való ásás közben érdekes leletr bukkantak. Egy koporsó-fülke-fele üregben emberi csontok mellett egy ezüst sarkantyut, egy kardpengét, egy aranyos fejdíszet találtak. Igen kár, hogy a kivett csontokat több más helyen talált csonttal, egy halomba rakták. A csontoknak ez az össze-vissza dobálása nemcsak a kegyeletet sérti, de tudományos szempontból is elítélendő. Az volna a helyén, hogy amíg a restaurálás alatt ásások történnek, hozzáértő szakferfi felügyelete alatt történjen, mert igen kézen fekvő dolog, hogy sok igen érdekes s történeti multunkra fényt derítő emlékek kerülhetnek napvilágra. Külömben úgy értesültünk, hogy a kultuszminiszterium Pósta Béla drt. a kolozsvári egyetem tudós régészét már a fennebb említett lelet alkalmából is leküldötte városunkba.

— **A gyulafehérvári igazságügyi palota bokréta ünnep.** Az igazságszolgáltatás hatalmas palotájának külső falaira f. hó 14-ikén rakták fel az utolsó téglákat. Ezt a nevezetes momentumot régi szokás szerint az építés vállalkozója és a munkások ünnepnapra avatták. Már d. u. 2 órákor felvitték a főbejárat oromzatára a szépen díszített hatalmas zöldágot, mely messze hirdette a bekövetkező örömmünnepet. Ezen a napon a munkát már d. u. 5 órákor beszüntették, hogy legyen idő az örömeire is. A munkások már mind össze voltak gyűlve, midőn Oelberg Ottó táblabíró, a távollevő elnök helyettese, több bíró társa kíséretében megjelent a helyszínen, hogy a kormánytól kiutalt jutalmi összeget kiosssa a munkások között. A kormánytól kiutalt 1500 koronából Oelberg bíró lelkes beszéde után minden egyes munkás egy napi bérét és szivarát vagy cigarettát (a lányok tarka kendőt) kaptak jutalmul. A csapra ütött sörös hordók megizlése közben pedig cigánymuzsika mellett olyan frissen és könnyedén ropták a táncot, mintha egy héten át nem is kemény munkát végeztek volna. Látványt rajtuk, hogy mint munkások is megelégedettek voltak s épen azért a rögtönzött vigalomnak is szívóbb örültek. Ez pedig első sorban a vállalkozónak, Fejér Lajos budapesti okleveles építőnek az érdeme, aki a mostani nehéz viszonyok közepette is oly humánusan és tapintatosan járt el munkásaival szemben, hogy a hosszan tartó építkezés alatt egyetlen számbavehető összekülbömbözés sem fordult elő a munkaadó és munkások között, ami pedig manapság — a sztrájkok világában — szinte csodálatos. A hatalmas munkálat nagyobb részé-

nek befejezésekor tehát méltán örvendhetek a munkások és a munkaadó.

— **Hívők köszönete.** Maros-Tordamegyében fekszik Székely-Sárd kisközség, amely valaha tiszta magyar és nagyrészt kath. volt. Idők folyamán megapadt benne a katolikuság s vele a magyarság. A megmaradt kevés számú kath. hívő azonban kitartott hite mellett s egy vízenyos réten, még 1671-ben, tölgyfából épült templomban buzgón imádták az Urat. Az idő emésztő foga azonban szétmorzsolta az Urnak ezt a szerény hajlékát s a hívők új, megfelelőbb templomot óhajtottak emelni. Igényük szerény, de anyagi helyzetük még szerényebb, sokat nem remélhettek. Annál nagyobb örömiük, hogy a kezdet is már szép reménységgel tapasztalja őket, miert is a támogatóknak itt a nyilvánosság terén is legforróbb hálájukat akarják kifejezni.

Első sorban *Teleky* Ártur gróf tancsi nagybirtokosnak, aki ev. ref. létére, tekintettel a katolicizmus ottani missziójára, szíves készséggel bocsátotta rendelkezésre a templomépítésre alkalmas és elegendő nagyságú telket a község kellőközepén. „Remélni lehet, — miként P. Lukács Ádám írja, — hogy az építendő kápolnában a hazaszeretnek széplőtelen harmatja fogja a szíveket megtermékenyíteni.“ Az építés alatt álló kápolnához adakoztak még: József m. kir. herceg ő fensége 25 kt., Kőböri Gyula tanítójelölt az építendő kápolna javára rendezett táncmulatság jövedelméből 4786 kt.; Czimbalmos József marosvásárhelyi főgimn. tanár és finővelöntézetű igazgató 10 kt.; Pap János alesperes (Közvényes-Remete) 5 kt.; egy nyug. g. kath. kantortanító (Szent-Lőrinc) 20 koronát. Természetes, hogy az eddigi adakozások a költségeket még mindig nem fedezik s azért a hívek alázattal könyörögnek további támogatásért. Egyben hálás köszönetüket fejezik ki Nyárád-Köszvényes hitközségnek, amely Pap Tamás plebános javaslatára egy hat változatú, de még kijavításra váró orgonát ajándékozott Székely-Sárd filiálisnak.

— **Nagy vasúti szerencsétlenség Csikban.** Csikszereda és Mádéfalva között e hó 14-én délután 2 órakor a Gyimesről jövő vonat kiskilott, a mozdony a töltésről lezuhant, a podgyászkoeci és egy másodosztályú koeci teljesen összetörtött, egy másodosztályú koeci pedig felfordult. Pál Tamás mozdonyvezető az arcan kisebb, Miklos Sándor veszélyes sebeket szenvedett. Berger Károly Lajosné, keszthelyi akadémiai tanár felesége meghalt. Kirchner Elza Münchenből balkarján, jobb lábán és száján és Becker Rudolf homlokán súlyos zúzott sérüléseket szenvedtek. Többben könnyebben sebesültek meg. A kiskilás okát eddig még hivatalosan nem állapították meg. A szerencsétlenség okát valószínűleg abban kell keresni, hogy a vonatot nem a rendes első osztályú, hanem egy próbaképen tegnap beállított másodosztályú mozdony vitte, mely a gyors menetben a nagy kanyarulatnál kiskilott és magával rántotta a hat kocsi-ból álló vonatot, mind a hetvennégy utasával. A pályán a vágányok körülbelül 200 méter hosszúságban megrongálódtak, egészen felszakadtak, vagy elgörbültek. László Géza csikszere-dai vizsgálóbíró azonnal kiszállott a helyszí-né-re és vezeti a vizsgálatot annak kiderítésére, hogy kit terhel a felelősség. A forgalom megakadt és három-négy napig csak átszállással közlekedhetnek az utasok.

— **Egy templom javára.** A marosludasi róm. kath. templom berendezése javára augusztus 22-én, csütörtökön, este 1/28 órakor Marosludason a község ház nagy dísztermében

művészeti rendeznek. Ez esemény számba menő művészeti helyen való szíves közreműködésre sikerült megnyerni Jászai Marit, Magyarországban ez idő szerint legnagyobb tragikáját, továbbá Batizfalvi Elza kisasszonyt, a nemzeti színház művésznőjét. Szentkirályi Zoltán országgy. képviselőt és Endrődi Sándor író. A művészeti műsora: 1. „Ember-ek“. Irta és felolvassa: Jászai Mari. 2. Ének. Előadja: Szentkirályi Zoltán. 3. Dalok. Éneklő: Batizfalvi Elza. 4. Versek. Felolvassa: Endrődi S. 5. Szavai Aranytól és Vörösmartitól: Jászai Mari. 6. Dalok. Éneklő: Batizfalvi Elza. A 3. és 6. pont alatt dalokat zongorán kíséri Vég-h Juliska. Beléptidő: Elsőrendű hely 3 kor. Másodrendű hely 2 kor.

— **A Csiki róm. kath. Tanító-egyesület** szeptember hó 19-én a Vármegyeház Törvényhatósági termében fogja megtartani évi rendes közgyűlést Zsögön Zoltán elnöke alatt. A gyűlés tárgyai: 1. Délélt 9 órakor ünnepélyes „Veni Sancte“ a csikszeredai plebániai templomban 2. A gyűlés megnyitása d. e. 10 órakor. Elnöki jelentések 3. A múlt közgyűlés jegyzőkönyvének felolvasása és hitelesítése 4. A nagym. Püspök Urnak a múlt közgyűlésre vonatkozó leirata 5. Az egyesületi jegyző évi jelentése 6. Márton Emilia szavazata 7. Apénztárvizsgáló-bizottság jelentése 8. A pályakérdésről beadott pályamunka bírálata és jelentése a bíráló bizottságnak 9. Az alapszabályok módosítása, vagy megerősítése felett való intézkedés 10. A hiányzó választmányi tagok és tisztviselők helyeinek betöltése 11. Indítványok, melyek ha önállóak, az elnökséghez szept. 11-ig írásban beadandók. Felkéretnek az egyesület tagjai, hogy akadályoztatásuk esetén elmaradásukat a közgyűlésben, lehetőleg írásban bejelenteni, illetve igazolni el ne mulasszák. — A meghívók szétküldése a legnagyobb gondossággal történik. Ha mindamellett is valamelyik tag-társ meghívót nem kapja, forduljon ez iránt az egyesület jegyzőjéhez. (Buzás János tanító.) Minthogy az évi jelentésben a tagok társadalmi és közzgazdasági tevékenységéről is megemlékezni óhajtanak, felkéri az elnökség azon plebános és tanító urakat, akik ilyesmiben is fáradoztak, vagy éppen bizalmi állást viselnek, szíveskedjenek erről az egyesület jegyzőjé- augusztus hó végéig tájékoztatni. Közös ebéd-ről az elnökség gondoskodik.

— **Straubert Ödön** néhai gyulafehérvári főgimn. tanár sírhalmára nagybobszabású emléket állít a kegyelet. A nagybobszabású síremléket a zalahtnai köipari szakiskolánál rendelt meg; a tervet a nevezett iskola egyik szak-erője készítette.

A síremlék egy 250 méter élű négyzetes alappal bíró gúla, melynek magassága 3 méter, e fölé jön az 1-10 m. magasságú kereszt, a gúla tömege 1.05 m. széles és 1.10 m. magas nyílással két irányban át van törve, úgy, hogy a gúlának csak az élei épek, a középtest pedig kereszt alakban üreges, a mely üregben lent egy sírföld kölap foglal helyet.

A síremlék felállítására novemberbe volt tervezve, minthogy azonban az iskola megrendelésekkel nagyon is el van látva, a Straubert emléket csak a jövő év tavaszán lesz felállítható.

— **A néppárt mozgalma Sárosban.** A héthársi kerület néppárti választói Kis hársón (Lipnik) augusztus hó 19-én, d. u. 3 órakor a falú végén elterülő tisztáson néppárti népgyűlést tartanak a következő tárgysorozattal: 1. Elnöki megnyitó. Tartja: Szmracsányi György orsz. képviselő. 2. A néppárt programjáról. Tartja: Rusznák Miklós dr. igazgató-tanár. 3. A nép-

párt működéséről. Tartja: Brestyenszky Kálmán orsz. képviselő. 4. Elnöki zárószó.

— **Helyreigazítás.** Lapunk múlt számában a Szeutferencendiekről közölt hírnökbe egy kis tévedés csúszott be. A *medgyesi zárda* feje ugyanis nem P. Kóry Ottó (aki különben helyesen, mint tartományfőnök is meg volt nevezve), hanem P. Rozsnyai Barnabás.

— **Kérem! Zavarok és késedelmek elkerülése végett, minden reklamációt, megrendelést, hirdetési ügyet és hirdetési díjakat Papp György könyvnyomtatóhoz, minden a lap szellemi részét illető közleményeket pedig a Közművelődés szerkesztőségéhez kérünk küldeni.**

IRODALOM. MŰVÉSZET.

* **Két szent beszéd.** Múlt számunkban megemlékeztünk Vass Albert dr. theol. tanárnak két, első szentmiseáldozat alkalmából tartott beszédéről. Most értesítjük az érdeklődőket, hogy a beszéd 50 példány megrendelése esetén portómentesen küldetnek. Különben pedig a portódíj a megrendelőt terheli. Egy-egy beszéd ára 20 fillér.

* **Assisi Szent Ferenc összes művei.** Fordította Monay Ferenc dr. minorita r. áldozópap Marosvásárhelyt. A középkor e nagy szellemének, lelkének hű képét nemcsak szent életének csodálatos tettei, hanem írott munkái alakítják ki. Az évszázados mult ragyogó zománcát, a középkori egyházas szellemű irodalom e drága kincsein még ragyogóbbá teszi, kedvesebbé varázsolja a szeráfi lélek elbájoló egyénisége, mely ott látszik, ott tükrözik, ott ragyog minden betűjén, minden során. Ez indította a fordítót arra, hogy a szent hajdankor e drága kincsét hozzáférhetővé tegye a nagy Szent magyar tisztelői számára. A fordító a quaracchii szent Bonaventura kollégium tudos atyától közzétett szöveget használta. A könyv elején a fordító a legjobb források nyomán vonzó módon írta meg Szent Ferenc életét. Szent Ferenc művei ilyen csoportosítás szerint vannak közölve: I. Intések és szabályok. II. Levelek. III. Imák és dicsérek. A Függelékben a kevésbé hiteles szövegű, de bizonyára hiteles tartalmú iratok vannak közölve részben De la Haye, részben Fratini szövegei nyomán. Ára?

* „**Megváltó**“ címen igen érdekes, verses munka jelent meg Buza Sándor dr-tól negyedik kiadásban. Buza Sándor dr. jelentékeny tevékenységet fejtett ki a népies irányú vallásos irodalom terén. Legkiválóbb alkotása a *Megváltó* című munkája, melynek első kiadása 1885-ben látott napvilágot. Igen ügyesen csoportosította és — ami a fő, tiszteltre méltó hűséggel adja elő e könyvben a *Megváltó* életét, működését és tanítását; még a verses kálalak mellett is csaknem szorult-szóra követve az evangéliomot. A hűségre való eme törekvésnek tudható be, hogy a versforma tökéletességét sokszor föl kellett áldoznia. Érezte ezt maga az író is, azért, a közkedvelt-ségüvé vált könyvnek második és harmadik kiadását tetemesen átdolgozva bocsátotta közre, és a javítás munkáját bizonyosan folytatta volna eme negyedik kiadásban is, ha a halál ki nem ragadja a tollat kezéből. Ezt a munkát végezte el Ekkel Lajos r. k. lelkész. Ő ugyanis jól ismeri a szerző egyéniségét és elveit, a szerző egyik-másik munkájában igénybe is vette közreműködését. A javítások különben is csak

a külalak fogyatékosságainak etüntetésére szorítanak ama sorokban, ahol ez a gondolat és hűség feláldozása nélkül lehetett volna. A tartalom, a beosztás változatlanul a Buza Sándor dré. A Megváltó terjedelme 23 iv. 27. képpel. Ára: füzve 2 kor., kötve 2 kor. 40 fill. Postaköltség 20 fillér. Megrendelhető Reizer János könyvkiadóhivatalában Szatmár Németi-ben.

TANÜGY.

Részletes tantervnyomatvány.

A római. kath. népiskolák új Tanterve alapján készített havi, heti vagy óránkénti tananyagbeosztás céljára alkalmas és igen célszerű űrlapokat szerkesztett és azokat az előforduló osztályfoglalkodásoknak megfelelő „Részletes tananyagnyomatvány” füzetkékkel állította össze Gyerkes Mihály székelyudvarhelyi igazgató-tanító.

Igen jó segédeszköz e munka tanítóársaim kezében, mert míg egyfelől a püspöki tantervben adott anyagnak a helyi viszonyok szerint előre való kijelölésére, vagyis az egész évi iskolai munkálkodás tervének elkészítésére buzdít, másfelől biztosítja az egyöntetű külső alakot, munkánk esinos keretét adja a szükséges órarendűrlapokat.

Nemcsak a sok gépies munkától, de a szerkesztet lefeletti töprengéstől is felment ezen hézagpótló füzetsorozat, hogy annál érdemlegesebb munkát végezhessünk tartalmilag. Mert bár az Erdélyi Róm. Kath. tanítóegyesületi Szövetségünk ki fogja dolgozni mint gyanánt az összes tantárgyak tananyag elrendezés szövegét, — s hiszem, hogy éppen ezen nyomatvány űrlapok alapján — a helyi beosztást azonban minden egyes tanítónak magának kell az adott helyzet s körülmények figyelembe vétele mellett kidolgozni, illetve megállapítani.

Ezen egyszerű szerkezetű s így könnyen kezelhető füzetek egy-egy lapján, a csoportosított osztályok anyaga egy lángról 8, esetleg 16 héten át dolgozhatók fel, az egész évi tananyag idejére pedig 32 heti rovat áll rendelkezésre, mely a szükség szerint egy-egy rovat meghuzásával óránkénti beosztásra is igen könnyen átalakítható, oldalt a hónapok jelzésével.

Nem új teher, de a tanítói munkásság tökéletesítésére irányuló indítvány Gyerkes Mihály érdemes kartársunk ezen munkája, melynek megjelenését örömmel üdvözljük s beszerzését és használatba vételét minden erdélyrészi róm. kath. népsk. kartársunknak legmelegebben ajánljuk.

A munka esinos kiállításra csak emeli annak értékét, melynek ára az egy tanító vezetése alatt álló hat, vagy bármelyik öt osztály számára postadíjjal együtt 2 K., bármelyik együttes négy osztály számára 1.80 K., három osztály számára 1.60 K. és egy osztott osztály számára 1 K. Megrendelhető már most Gyerkes Mihály igazgatótanítónál Székelyudvarhely az árak előleges beküldés mellett, ki a megjelenő munkát ennek ellenében bérmentve fogja megküldeni.

Az Udvarhelyi Espereskerületi Tanítóegylet választmányja által megbírált s a mint tudom, dicsérettel jutalmazott, valamint a Csiksomlyón f. évi július hó 16-án tartott Szövetségi közgyűlésünk által is elfogadott Részletes tantervnyomatvány füzeteket utólag meleg és jóakaró figyelmébe ajánlom tisztelt kartársaimnak, melyeket bizton hiszem, hogy szerző kérése alapján a fensőbb tanhatóság is approbálni fog.

Szász Károly.

CSARNOK.

Adalékok egyházmegyénk történetéhez.

A nyáradselyei róm. kath. plebánia története.

— Irta: Tózsér László. —

A hírtelen elhalt Kovács János helyébe jött Pap Tamás gergelydítói káplán. Szintén Selyébe való egészséges, hatalmas alak és erős, bátor, vallalkozó szellem; főképp egyházi építkezéseiről híres mindenütt mindenki előtt. Itt is mind építetett, mert szükség volt e kezdetleges állomáson. Szép iskolát emeltetett, amely, hogy elment a helyéről és utódjának kellett visszacurukoltatnia: az nem az ő hibája, hanem a vállalkozó tájekoatlansága a selyei eszszamlós palaföldben. De Tamás barátom és rokonom a selyei egyháznak nemcsak épületeket teremtett, hanem híveket is, mert sok reformátust vett vissza egyháznak kebelebe. Kár, hogy innen két év mulva Kőszvényesre ment át, mert ha itt maradt volna, most Selyében is új templom és új papilak volna, ha csak ki nem dőlt volna ő is szegény Kovács János példájára. Inkább éljen boldogul s építkezézek tovább is Kőszvényesen, vagy bárhol, mint sem, hogy meghaljon. Annyit azonban bátran ki merek mondani, hogyha püspök volnék, ezt az erős, egészséges, építkezni szerető Pap Tamás papot Kőszvényesről, hol mindent újjáépítetett és építkezés nélkül már alig tud ott tovább ülni, — megint visszahelyezném Selyébe, hogy itt is az égetően sürögő plebánia- és templomépítést eszközölje a beteges Tózsér helyett s végül inkább selyei abbánsnak is kinevezném őt, ha az általa felépítendő papilak — egészséges lenne, és az új templom — nem léghuzamos. Különbön az Isten eltesse Tamás barátom — Selyében!

A nagy örömmel Kőszvényesre leköltözött Pap Tamás plebános helyett Szabó Lázár szászregényi káplán költözött be Bekecselyébe. Ő 1896-tól 1905-ig, tehát 9 hosszú esztendőig kormányozta Selyét előbb szeretettel, később büntető paragrafusokkal. Mert ő is indulatos, heves természetű volt, a selyeiek is tiszteletlenek és kíméletlenek papjukkal szemben. Bármit is mondanak és suttogjanak róla a selyeiek, de egy Szabó Lázár szükséges volt Selyébe, hogy a papi állás tekintélyét és sérthetlenségét megbecsülni és tisztelni tanulják többen, kik egy papot, csak azért, mert „ők tartják” nem igen sokra becsülték eddigé. Szabó Lázár barátom sok mindenfelét megmozdított Selyében: építkezett, plebániai és templomi terveket készített és készítettett, Magyaróron kápolna építési gyűjtést eszközölt mintegy 600 kor. eredménnyel, erdőeladást tervezett, erdőt felmérte, erdőüzemeket változtatott, a községy ügyekbe is eredményesen belebelenyült, képviselőválasztásokban is vezérszerepet vitt, de sok-sok terve nem sikerült, sőt vége felé sok ellenségét szerzett magának úgy künn a világban, mint a hitéletben, s a végén is úgy csinált, mint II. József császár: megadta magát a helyzet kényszere alatt s átkérlemezett 1905. tavaszán Oláhlaposra s át is helyeztetett Magyarlaposra, hol boldogul és békeesen él és működik.

Szabó Lázár plebános eltávozásával Selye üresen maradt, mert az oda kinevezett Jesztl János kidei plebános nem foglalta el talán az egyházi épületek rozzantsága miatt, talán a hely zordsága miatt, talán a hátrahagyott nehéz viszonyok miatt, talán a székely arcok miatt is, mert ő nem volt székely s Nagyágon

inkább a kincstári úri népséghez szokott. Csiktusnádra ment káplánnak és Selye ideiglenesen Pap Tamás kőszvényesi plebános pacifikálására bízott. Szept. 4-ig pacifikálta is Selye híveit, de a távoli szomszédságból nehezen ment a beszozlálás. Keresve-kerestek papot Selyébe, de nem kaptak.

Az 1905. év nyarán torokgyengeségem gyógykezelése ügyében a szovatai fürdőn időztem, rokoni látogatást tettem Kőszvényesremetén Pap János esperes urbátymnál és ott Szabó György alesperes úr selyei vállalkozót kerestem. Én vállalkoztam anélkül, hogy megtekinttem volna Selye kegyes birodalmát és torokgyengeségemnek éppen nem való erős klimáját. Úgy számítottam látatlanban, hogy milyen kis fekvésű itt Remete, Kőszvényes, Miháza, Deményháza, tehát a szomszéd Selye sem lehet külön, meg aztán a szovatai fürdőhöz is milyen közel fekszik, a hol én évenként az egészségemet szoktam feldozni. Tehát szerencse fel, s kértém a kegyelmes Főpásztor úrtól Selyét. Az akkori Meltóságos püspök úr kegyesen kinevezett Kiskapusról, a honnan pedig nem akart akkor megmozdítani. Nagy örömmel megindultam Kiskapusról, nagy szomorúsággal megérkeztem Selyébe, ámultam-bámultam nehéz útját, rettegtem kalváriáját, különösen Magyarostól fel Selyéig szinte kétségbeestem, mert még az uribb lovak is alig bírták kocsimat, annál kevésbbé a teherlovak a pakkos szekereket. De mégis felérkeztem Selyébe s már akkor éreztem egy beszívott szájjal levegőből, hogy az nem nekem való; megnéztem a papilakot, de ott még ridegebb volt a fal; benéztem a kápolnaszerű templomba, de már ott minden kedvem elment, mert a szel keresztül-kasul járt benne az ajtókon, ablakokon és alsó-felső padlózatot keresztül. Mihelyt a plebánia udvarára behajottam, rögtön összefutottak a szomszédok, az én leendő legszegényebb híveim s ők még jobban megijedtek, hogy milyen gazdag és úri (szemüveges) papot rendelt nekik az Ursten. De egészen nem csüggedtem el, mert rögtön tisztelettemre és segítségemre sietett egy udvarias úri ember, Ozsváth Miklós akkori selyei kántortanító úr, kinek szemeiből látható volt a feletti öröme, hogy új plebánost kapott. Lepakoltam, bepakoltam, elrendezkedtem s olvasni kezdtem a levéltárt, hogy ez összekuszált, feldult és összerontott helyzetben felfaltáljam magamat. Mikor elkeseredett lelkiállapotomat megnyugtattam némiképen, jegyzékbe tettem pontonként, hogy itt mi a teendőm, mik a lelkipásztori nehézségeim.

Rendezendő dolgoknak mindjárt az első tekintetre ezek kinalkoznak: 1.) a pap, kántor és hívek közötti feldult viszony kibekítése, 2) az átadás hiányainak felderítése, 3) a beszüntetett kepezetesnek újból életbeléptetése, 4) a tempom 489 k. adósságának rendezése, 5) az eddigi erdőlegelőjvedelmek tisztázása, 6) a selyei papilak és templom építési ügye, 7) a magyarósi kápolnaépítés sürgetése; 8) az iskolai új püsp. tanterv behozatala, 9) a hitoktatás rendezése, 10) a templomi ker. tanítások behozatala, 11) a magyarósi kepezetes újból behozatala, 12) a magyarósi istenitiszteletek rendezése, 13) a magyarósi stóla rendezése, 14) a keritések javítása, 15) a lelkeselődők jvedelmi kiellenlítése, 16) a feloszlott olvasótársulat újból beállítás, 17) Oltáregyesület szervezése, 18) Mértékleteségi egyesület felállítása 19) Olvasókör felállítása, 20) Ifusági egyesület szervezete, 21) az iskola felszerelése, 22) templomi keresztúti képek beszerzése, 23) szoborállványok készítése, 24) az öröklámpaigy; 25) a pereskedések megszüntet-

tése; 26) az eltértek visszatérítése; 27) Gregor-rián-ének, stb. stb.

Mindezen fontos ügyek szép munkateret igénynek nekem. És két évi itteni lelkipásztorkodásom után örömmel mondhatom, hogy mindezen nehéz kérdések egy-kettő kivételével mind rendben vannak és épületesen megy minden az egyházi törvények szerint: békeség van egyházunkban; leltár, pénztár, iskola rendbe van; kepfelkészítés rendes; a templom adóssága kiegyenlítve; legelőjvedelem emelkedőben; hitoktatás szabály szerinti menetben; templomi ker. tanítások rendszeresen; a magyórosi filiában buzgó hitélet és béke; olvasótársulat, Oltáregyesület, Mértékletességi egyesület szabály szerint buzgón működnek; az iskola belső és külső élete példányszerű stb. stb. De nem is bírom tovább, mert az építkezésekhez egészséges torok szükségesletit, azt mindenki belátja.

(Folyt. köv.)

A szerkesztő üzenetei.

Cs. K. Bocsanát! Olyan kuszált a fogalmazás, hogy legjobb akaratunk mellett sem tudunk belőle értelmes dolgot kihámozni. Mi szívesen állunk rendelkezésére mindenkinék — közérdekű ügyekben — de lehetetlenségekre nem vállalkozhatunk.

P. H. T. Köhalom. B. N. nevére a lap eddig sem járt, hanem a Szent-Ferenc-rendi Zárda címére. Így küldjük tehát továbbra is.

Pályázat.

A nagyszabeni r. k. Terézvárház elemi iskolájánál megüresedett egyik tanítói állásra pályázat hirdettek. Kötelességek: egyik önálló osztály vezetése, tornatanítás mind a hat osztályban. Javadalom: 1000 korona alapfizetés, mely az 1907. évi XXII. t. c. értelmében ki fog egészíttetni, ötödéves korpótlék, természetbeni lakás. A kellően felszerelt folyamodványok f. évi augusztus 31-ig alulírt igazgatóság-hoz küldendők be. Zenéhez értők előnyben részesülnek.

Az igazgatóság.

Sz. 491—1907. vhtó.

Arverési hirdetmény.

Alulírott bírósági végrehajtó az 1881. évi LX. t.-cz. 102. §-a értelmében ezennel közhírré teszi, hogy a gyulafehérvári kir. járásbírósnak 1907. évi V. 468. számú végzése következtében Fischer Márton javára Pataky László és neje ellen 254 K. s jár. erejéig foganatosított kielégítési végrehajtás utján le- és felülfoglalt és 1010 kor. becsült következő ingóságok, u. m.: házi butorok, 1 tehén, 1 zongora nyilvános árverésen eladtnak.

Mely árverésnek a gyulafehérvári kir. járásbírósg 1907. V. 468. számú végzése folytán 254 kor. tőkekövetelés és jár. erejéig, Ujvinczen alperesek lakásán 1907. évi augusztus hó 19-ik napjának délután 3 órája határidőül kitűzték és ahhoz a venni szándékozók ezennel oly megjegyzéssel hivatnak meg, hogy az érintett ingóságok az 1881. évi LX. t.-cz. 107. és 108. §-ai értelmében készpénzfizetés mellett, a legtöbbet ígérőnek, szükség esetén becsáron alul is elfognak adatni.

Amennyiben az elárverezendő ingóságokat mások is le és felülfoglalták és azokra kielégítési jogot nyertek volna, ezen árverés az 1881. évi LX. t.-cz. 120. §. értelmében ezek javára is elrendeltetik.

Kelt Gyulafehérvárt, 1907. évi július hó 25. napján.

Germán János, kir. bir. végrehajtó.

Schmidt János, Budapest, IX. Ráday-u. 40.

Speciálista bármily stílus és vallású templomberendezési tárgyak javítása különösen: modern olajlak marványozásra.

Parketta.

Van szerencsém a n. é. közönségnek becses tudomására adni, hogy a sok év óta fennálló

gőzfűrés és téglagyáramat

kibővítettem gőzszerűtővel és tölgy-parketta, valamint hajópadlógyártással.

Az eddigi olcsó és pontos kiszolgálásról n. é. vevőimet ezután is biztositom.

Szászrégen, 1907. május hó.

Kiváló tisztelettel

Müller János,

Szászrégeni első gőzfűrés és téglagyár.

Szélhajtó és görcscsillapító

Bibergeil-cseppek.

Egy 1844. év óta ismert és hasznos házi-szer, mely az étvágyat előmozdítja és az emésztést elősegíti. — **1 üveg ára 1 korona.** — Kevesebb mint 2 üveg, utánvét **2 K. 50 fill.** (csomagolással együtt) nem küldetik.

Rendelhető **Bitner Gyula** gyógyszerésznél
Gloggnitz, (Alsó-Ausztria.)

Szőlőoltványokat

a legnemesebb

Csemege fajokban szőlőt, fajtisztaságért jótállva, legdusább választékban a már évek óta elsőnek és legmegbízhatóbbnak ismert:

Küküllőmenti

első szőlőoltvány telep

tulajdonos: **Csapari Frigyes** Medgyes

Nagyküküllő megye.

essék képes árjegyzéket kérni!

Az árjegyzékben található az ország minden részéből érkezett **elismerő levelek**, ennél fogva minden szőlőbirtokos megrendelésének megtétele előtt az ismerős személyiségektől úgy szó, mint írásbelig bizonysgot szerezhet magának **fenti szőlőtelep feltétlen megbízhatóságáról.**

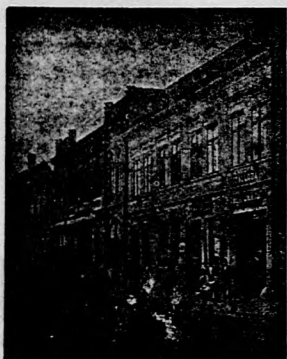
Megvételre,

vagy kihasználásra keresek bármilyen nagy és bármilyen nemű

ERDŐT.

Értesítőkijaztatnak.

Czím: a szerkesztőségben.

Európa szálloda Gyulafehérvárt.

Teljesen átalakítva és renoválva.

Elsőrangú szálloda minden kényelemmel berendezett 30 szobával.

Étterem, kávéház. ☞ Villamos világtás. ☞ Fürdő. ☞ Telefon. Társas kocs. ☞ Kitűnő konyha. ☞ Valódi borok. ☞ Kőbányai sör. ☞ Előzékeny és figyelmes kiszolgálás. ☞ Mérsékelt árak.

Haas Vilmos, szállodás.

Felhívjuk a t. közönség becses figyelmét azon körülményre, hogy a **Közművelődés** jelen alakjában **hirdetéseket** is közöl.

Ennélfogva tért nyer lapunkban az adásvételi ügylet iránti érdeklődés is, a mennyiben bitokok eladását, vagy vételét, haszonbérleteket, állások betöltését, árverések vagy árlejtések határidejét, ipari és kereskedelmi cikkek ismertetését és ajánlását célszerűen lehet eszközölni, — továbbá gyógyfürdők, nyári lakok, szőlőkertek, gyógyító és tápszerek, borok, ásványvizek és másnemű italok eladására vagy vételére és mindennemű szükségletek kielégítésére igen kényelmes módon lehet eladót, illetve vevőt találni.

Sikeresen lehet továbbá a **Közművelődésben** való hirdetés útján értékesíteni eladásra szánt könyvtárakat, irodalmi műveket, zeneeszközöket, festményeket, könyveket, képeket, újságlapokat, szobrokat fegyvereket, régi pénzeket, ékszereket, butorokat, háztartási gazdasági és más eszközöket stb. stb.

Hirdetési feltételeink a következők:

Egy egész oldal területet elfoglaló hirdetés egyszeri közlési díja		K. 10.—
Egy fél oldal		„ 6.—
Egy negyed	„	„ 4.—
Egy nyolczad	„	„ 3.—
Egy tizenhatod	„	„ 2.—
Egy harmincketted	„	„ 1.—

Iparosok és kereskedők többszöri hirdetés megrendelése esetén 10% ár-
engedményben részesülnek.

A hivatalos hirdetések közlési díja külön árszabás alá esik és pedig
 cm. területes számítással, mely területnek egyszeri közlési díja 10 fil-
lérben van megállapítva.

Hirdetések szövegezését is elvállaljuk, de annak fejében külön 1 korona
díj számíttatik fel.

==== **A hirdetések díja előre fizetendő.** ====

Hirdetésekre vonatkozó megrendelések és pénzküldemények a kiadó-
hivatalba intézendők.

Tisztelettel
a kiadóhivatal.